

בעזרת השם יתברך

קונטרס

לשון קדש

דברות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר רבן של ישראל

רבינו יואל פייטלבוים זללה"ה

אבדק"ק סאטמאר יע"א

וגאב"ד עידה"ק ירושלים תובב"א

מעודה שלישי

שלח תש"ב (חלק א)

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בֶּן נֹון יְהוֹשֻׁעַ

● למה התפלל משה רק על יהושע, ולא על כל המרגלים • זרע קודש:
כשאדם רוצה לעשות מצוה גדולה, מזמין לו היצר הרע מצוה אחרת:
להתעסק בה • קשה הנסיון שמצד עֲנָה דגדולה מכולן. אבל בתפלה
בנקל להנצל מזה כי יש השראת השכינה, ואפילו בענוה שלא לשמה •
כוונת המרגלים להאריך הזמן במדבר, שירבו מִצֻּת ויתגבר כח
הקדושה של ישראל • וזהו הק': המרגלים ידעו שיהיו ראשי בני ישראל
רק במדבר, ולא בארץ ישראל • נסיון המרגלים היה לשם שמים
להשאר ראשים, ונסיון יהושע מצד מרת הענוה, שעדיין לא יהיה
הראש • צדיק אמת אינו נוגע לו ענין פְּבוֹד הַקְּדוּמָּה • במדרש: הקב"ה
החזיק טובה לַפֶּלֶב, שעכ"פ היה אחד שסתר דברי המרגלים • זרע
קודש: פֶּלֶב בדיבורו החליש כח הסטרא אחרא, והכניס 'ספקות' בלב
הרבה מישראל, שהאמינו לדבריו רק שהיו יראים מזרם הדור •

נעתקו בלשון אידיש

בהוספת ביאורים והערות

להבנת העניין

שנת תשפ"ד לפ"ק

KolSatmar.com

יצא לאור ע"י מערכת לשון קדש

כל הזכויות שמורות ואיסור השגת גבול ידוע Copyright ©

צו מנדב זיין רופט: 1-718-388-5519 | אויטאמאטיש דורך קרעדיט קארד: 845-366-2793 #1700

*** כמעט קלאר (16 מינוט מתוך 47)

לשון קדש - קונטרס שג

לשון קדשו:

929-522-1515

ארץ ישראל: 072-3275205

ענגלאנד: 0330-350-1110

פעקס: 718-650-2970

דרוק 1 דערנאך 303 פאר די רעקארדינג פון די וואך. פאר הערות דרוק 3

ברוקלין: 718-298-4641

ארץ ישראל: 072-3333419

16→4→20.1

קול אצור יהודא

• ברכת מזל טוב •

הר"ר יקותיאל מרדכי פריעדמאן הי"ו
לנישואי בנו החתן שמואל נחום נ"י
עב"ג בת הר"ר יואל הכהן סאנדער הי"ו (ב"ר ישע)

הר"ר ישע בירך וויינער הי"ו - לאירוס נכדו
החתן הערש'ל בן הר"ר חיים משה הי"ו
עב"ג בת הר"ר אפרים משה לעזוי הי"ו

הרב זלמן לייב מארגענשטערן שליט"א
לדגל תגלתו בנו הילד יואליש נ"י
זכה לדגלו ולחנכו לתורה וליר"ש לחופה ומעשים טובים

הר"ר אלי' שפיטצער הי"ו
לאירוס בנו החתן ישראל שלום נ"י - עב"ג בת
עב"ג בת הר"ר משה נחום בראזער הי"ו

• וְהָם יֵעָלוּ לְזִכְרוֹן •

הרה"ח עובד ה' במסירות נפש, עסק בתורה בהתמדה רבה,
עסק בספרי ביה"ק ז"ע, וסיים הרבה פעמים ספח"ק ויואל
משה, ולאחרונה למד שיעורים קבועים בקונטרסי 'לשון קדש'
רבי יחזקאל שרגא ז"ל פריעדמאן
בן הר"ר יהושע ז"ל - נפטר כ"ה סיון תשפ"ג

בנש"ק חסיד ועניו, דבוק בספרי תלמודי הבעש"ט הק' ז"ע,
דלה ותשקה ממה שקיבל מרבותיו, מקושר בכל ימי לבבו
זוכה לקרובה יתירה אצל דודו מרן רביה"ק ז"ע, הרה"צ
רבי ישכר בעריש זצ"ל לויפער מחזיקוב
בן הרה"ח המפורסם רבי שמעון ז"ל
נפטר כ"ז סיון תשפ"ב

הרה"ח ירא אלקים, רחם ומוקיר רבנו, מלמד תשוב"ר
רבי שלמה אשר אנטשיל ז"ל כאפעל
בן הרה"צ רבי יקותיאל יהודה ז"ל
נפטר כ"ג סיון תשע"ב

הרבני החסיד ירא ושלם, איש האשכולות, תפלותו
היתה בהשתפכות בכבי ותחנונים, לימוד תורה ברבים,
פיור דקדק לאביונים, היה דבוק ברביה"ק ז"ע וחביב אצלו
רבי אשר לעמיל ז"ל לאנדא
בן הרה"ח ר' זאב ז"ל - נפטר כ"ג סיון תשס"ד

האשה הצדקנית הישישה מגזע אראלים ותרשימים,
שזכתה לאריכות ימים בברכת רביה"ק ז"ע

הרבנית אלטא חי' שרה יהודית ע"ה
בת רבי יקותיאל זלמן יו"ט ליפא זצ"ל
אלמנת ב"ק הנה"צ פאר הרבנים רבי אלימלך אשכנזי זצ"ל
גאב"ד מעלבוין - ורב דקהל חות דעת געניט
נפטרה כ"ד אייר תשפ"ד - להלל השלשים לפטירתה

האשה החשובה וראת ה' היא תתהלל, עמדה לימון אביון
מרת פיגא גאלדא ע"ה בת ר' מאיר דוב הי"ד
אשת הרה"ח ר' חיים יקותיאל יאקאבאוויטש ז"ל
נפטרה כ"ד סיון תשע"א

האשה החשובה והצנועה בעלת חסד וטובת לב
מרת לאה ע"ה בת ר' יששכר יהודא ז"ל
אשת הרה"ח ר' חיים אביגדור קאהן ז"ל
נפטרה כ"ד סיון תשכ"ו

האשה החשובה מרת
רחל ע"ה ווייס
ב"ד זאב ז"ל
נפטר כ"ז סיון תרש"ם

הרה"ח רבי
משה אפרים
ב"ד ארי' ז"ל
הערישקאוויטש

KolSatmar.com

א

קושיות ודקדוקים בפסוק וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ

בפסוק וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בן נון יְהוֹשֻׁעַ, פירש"י מדברי הגמרא, התפלל עליו 'קָה יוֹשִׁיעַךְ' מעצת מרגלים [שְׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים] וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וְאִשְׁרֵי אֵנִי נָתַן לְכֹנֵי יִשְׂרָאֵל, איש אחד [איש אחד] לְמֹשֶׁה אֶבְתָּיו [תְּשַׁלְּחוּ וגו']. ולהלן כתיב: וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בן נון 'יְהוֹשֻׁעַ'.
חכמינו ז"ל זָאגָן^א, ווי רש"י ברענגט^ב, התפלל עליו 'קָה יוֹשִׁיעַךְ' מעצת מרגלים.

ב

קושיא א

ויש להבין למה התפלל משה רק על יהושע, ולא על שאר המרגלים
(א) לכאורה אַז מ'קען מְתַפְּלֵל זיין [להנצל מעצתם הרע, אם כן] פֿאַרוואָס האָט ער נישט אויף אַלע [י"ב מרגלים] מְתַפְּלֵל געווען.

ג

קושיא ב

ובתרגום יונתן כתב, דכשרא משה ענווננות של יהושע, קרא שמו יְהוֹשֻׁעַ. ויש להבין מה שייך זה לענין מרת העונה דייןקא
(ב) דער תרגום יונתן זָאגט^א [אויף דעם], וְכֹדֵי חָמָא מֹשֶׁה עֲנוּנוּתִיהָ, קָרָא [מֹשֶׁה] לְהוֹשֵׁעַ בן נון יְהוֹשֻׁעַ. [ויש להבין] וואָס עפעס איז דאָס געווענדט אין עֲנוּהָ.

ד

קושיא ג

(ג) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה עַל פִּי ה'. דער ישמח משה^ה ברענגט אַ מדרש, זה שאמר הכתוב (איוב יד, ד) מִי יִתֵּן טְהוֹר מַטָּמָא לֹא אֶחָד. [ויש להבין הישיכות מזה לכאן].

וז

הקדמה לישוב הקושיות

הקדמה לקושיא י"א

במדרש זה שאמר הכתוב אֲשֶׁתּוּלְלוּ אֶבְיָרִי לָב וגו', שאף משה ואהרן נתרשלו ידם, ורק קָלָב עמד ושיחקן.
אמר הקב"ה למשה, טובה גדולה אני מחזיק לְקָלָב, שנאמר 'וּזְלָתִי קָלָב בן נפְנָה, 'לזה אתי' יותר משישים רבוא מכם
לְאָמִיר זען. ס'שטייט שְׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים, זָאגט דער מדרש^ה זה שאמר הכתוב (תהלים
עו, ו) אֲשֶׁתּוּלְלוּ אֶבְיָרִי לָב וְלֹא מִצָּאוּ כָּל אֲנָשֵׁי חֵיל יְדִיהֶם, אלו משה ואהרן – דעמאָלטס
ביי די מרגלים – שְׁתַּנְרְשְׁלוּ יְדֵיהֶם. – אמר לו הקדוש ברוך הוא (כדלהלן). –

^א בגמרא סוטה (לד'): וַיַּעֲלוּ בְנֵיכָא 'וַיָּבֵא' עַד חֲבֵרוֹן (יג, כב), 'וַיָּבֵאוּ' מבעי ליה. אמר רבא מלמד שפירש קָלָב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להן אבותי בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים. ◦ יְהוֹשֻׁעַ [לא הוצרך לילך] כבר בקש משה עליו רחמים, שנאמר וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בן נון 'יְהוֹשֻׁעַ', 'קָה יוֹשִׁיעַךְ' מעצת מרגלים, והיינו דכתיב (יד, כד) וְעַבְדִּי קָלָב עֲקָב הֵיטָה רוּחַ אֲחֵרֶת עִמּוֹ וגו' [והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה, והיא חברון, כדכתיב (יהושע יד, יג) וַיִּתֵּן אֶת חֲבֵרוֹן לְקָלָב, שמע מינה קָלָב הוא דאזיל לחברון].

^ב ברש"י (יג, טז): וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ וגו'. התפלל עליו קָה יוֹשִׁיעַךְ מעצת מרגלים
^ג בתרגום יונתן (שם): אֵלִין שְׁמָהֶן גּוֹבְרָא דְשָׁדֵר מֹשֶׁה לְאֵלְלָא ית ארְעָא, וְכֹדֵי חָמָא מֹשֶׁה עֲנוּנוּתִיהָ קָרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בן נון יְהוֹשֻׁעַ.

^ד בישמח משה ריש פרשתן (אות ה, ד"ה עוד יתבאר). ושם מביא זה על הפסוק וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בן נון יְהוֹשֻׁעַ.
^ה בבמדבר רבה (טז, ב): [שְׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים] זה שאמר הכתוב אֲשֶׁתּוּלְלוּ אֶבְיָרִי לָב נְמוֹ שְׁנָתָם. אֲשֶׁתּוּלְלוּ אלו משה ואהרן ששלחו המרגלים, ובאו ואמרו לשון הרע על הארץ, ולא היו יודעין מה לעשות, אלא אף משה ואהרן נתרשלו את ידם. מיד עמד קָלָב ושיחק כל אותן אוכלוסין, שנאמר וַיַּחַס קָלָב אֶת הָעָם. עמד לו על הספסל והיה משתקן, ואומר הֵם והם שותקין לשמוע ממנו, אמר להם טובה הָאָרֶץ מֵאֵד מֵאֵד. ◦ אמר לו הקב"ה למשה, טובה גדולה אני מחזיק לו, שנאמר וּזְלָתִי קָלָב בן נפְנָה, מהו זְלָתִי, 'לזה אתי' יותר משישים רבוא מכם. אתם לא מצאתם ידיכם, אלא כשלתם. לכן נאמר אֲשֶׁתּוּלְלוּ אֶבְיָרִי לָב. ◦ כל כך למה, על שהיו שלוחין טפשיין, אמר שלמה (משלי כו, ו) מִקָּהָ רָגְלִים חָמָס שְׂתָה שְׁלַח דְּבָרִים בִּיד כְּסִיל.

ברענגט ער, נאָר איין פֿלַב בֿן יפֿנָה איז געווען, וואָס ער האָט זיך אַרױפֿגעשטעלט על הספּסל, וְיֵהִס פֿלַב אֶת הָעַם, ער האָט זיי שטיל געמאַכט, [און] ער האָט געזאָגט טוֹבָה הָאָרֶץ מֵאֵד מֵאֵד.

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, טובה גדולה אני מחזיק לך, איך בין מחזיק טובה פֿאַר פֿלַבִּין, שנאמר (דברים א, לו) 'וּלְהִי' פֿלַב בֿן יפֿנָה, 'לְזֶה אֲמִי', זה אֲמִי מכל ששים רבוא מִיִּשְׂרָאֵל, ואתם לא מצאתם ידיכם אלא נכשלתם, שנאמר אֲשַׁתּוּלּוּ אֲפִירִי לִבִּי. לָמָּה, שהיו השליחים פֿסִילִים, ס'איז געווען שלוחים טפֿשִׁים, שנאמר שִׁלַּח דְּבָרִים בֵּינֵךְ פֿסִיל.

וְלָחֵן בַּמִּדְבָּר, וְזֶה שִׁלַּח דְּבָרִים בֵּינֵךְ פֿסִיל. וכי כסילים היו מרגלים, והלא כתיב שִׁלַּח לָךְ אֲנָשִׁים, דהיינו צדיקים, ונבחרו מפי משה ומפי ישראל, ואף הקב"ה הסכים לבחירתם. אלא שנתבררו צדיקים, ולסוף מ' יום נתחפכו, וגרמו כל הצרה און ווייטער [בדברי המדרש] שטייט עס נאָכאַמאַל [זה שאמר הכתוב שִׁלַּח דְּבָרִים בֵּינֵךְ פֿסִיל], זאָגט ער וכי פֿסִילִים היו, [והלא] זיי זענען דאָךְ געווען צדיקים געווען, [שנאמר] פֿלַם אֲנָשִׁים'. [וגם נאמר וַיִּשְׁלַח אֹתָם מִשָּׁה] עַל פִּי ה', דער בורא כל עולמים האָט אויף יעדן געזאָגט אַז ער איז ראוי. אלא, זיי זענען 'נְתַּהפֶּךְ' געוואָרן.

יח קושיא י

ויש להבין דאכתי קושיית המדרש במקומה עומדת, דאם היו צדיקים, האיד נתחפכו וידרו כל כך לסוף מ' יום (י) לכאורה ס'איז דאָךְ ווייטער נישט פֿאַרענטפערט, אַז זיי זענען געווען צדיקים, נו וויאזוי איז דאָס עפעס מעגליך [שנתחפכו אחר כך]. (המשך והוספת ביור לקושיא זו, באת ל)

יט קושיא יא

גם מה שאמרו במדרש שהחזיק הקב"ה טובה לכלב על שהשתקם, יש להבין מה כל הרעש בדברי כלב, והלא לבסוף לא הועילו דבריו מאומה להמות לב העם מלנשות אחר המרגלים, וכדכתיב וַתִּשָּׂא כָל הָעֵדָה וַתִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וְגו' נאָר קודם האָב איך גערעכנט [לבאר] דעס וואָס ס'שטייט [מתחילה במדרש] אַז דער בורא כל עולמים האָט אַזוי מחזיק טובה געווען פֿאַר פֿלַב אויף וואָס ער האָט געזאָגט. [והלא] ער איז דאָךְ נאָר געווען איינער, [ואם כן] לכאורה ער האָט דאָךְ גאָרנישט אויפגעטון, [דכתיב] וַיֹּאמְרוּ כָל הָעֵדָה לָרְגוֹם אֹתָם בְּאֲבָנִים, מ'האָט אים געוואָלט פֿאַרשטיינערן, [און] דער עָנָן האָט אים קוים מציל געווען¹. [און אַז] מ'האָט אים געוואָלט פֿאַרשטיינערן, וואָס האָט ער עפעס אויפגעטון, ס'איז דאָךְ געבליבן ווייטער ביי די זעלבע זאך.

¹ במדבר רבה (שם, ה): וְזֶה כִּמְקָצָה רַגְלִים חָמֵס שֶׁתָּה שִׁלַּח דְּבָרִים בֵּינֵךְ פֿסִיל. וכי כסילים היו מרגלים, והלא כבר נאמר שִׁלַּח לָךְ אֲנָשִׁים, ובכל מקום שנאמר 'אנשים' בני אדם צדיקים הם, שכן הוא אומר (בשלח יז, ט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' הוֹשֵׁעַ בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים, וכן הוא אומר (שמואל א יז, יב) וְהָאִישׁ בִּימֵי שְׂאוּל זָקֵן בָּא בְּאֲנָשִׁים, וְנִתְּתָה לְאִמָּתְךָ יָרֵעַ אֲנָשִׁים (שם א, יז). לאלו אֶת קורא 'פֿסִילִים' ? אלו לא נקראו פֿסִילִים, אלא על שהוציאו דבה על הארץ, שנאמר (משלי י, יח) וּמוֹצֵא דִבָּה הוּא כְּסִיל. אף על פי כן בני אדם גדולים היו, ועשו עצמן כסילים, עליהם אמר משה (האזינו כ, כ) כי דור תִּהְפֹּכֶת הִמָּה וְגו', שנבחרו מכל ישראל מפי הקב"ה ומפי משה, שכן כתיב (דברים אג, כג) וַיִּיטֹב בְּעֵינֵי ה' דְּהָבָר וְאָקַח מִכֶּם שְׁנַיִם עֹשֶׂר אֲנָשִׁים, מכאן שהיו צדיקים בפני ישראל ובפני משה. ואף משה לא רצה לשלחם מדעת עצמו עד שנמלך בהקב"ה על כל אחד ואחד 'פלוגי משבט פלוגי', ואמר לו ראויים הם. ומניין שאמר הקב"ה שהיו ראויים, שנאמר וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל פִּי ה', ואחר כך לסוף ארבעים יום נתחפכו ועשו כל הצרה, וגרמו לאותו דור שילקה באותה המכה, שנאמר כי דור 'תִּהְפֹּכֶת' הִמָּה, שנתבררו צדיקים ונתחפכו.² כמבואר במדבר רבה (שם, כא): וַיֹּאמְרוּ כָל הָעֵדָה לָרְגוֹם אֹתָם בְּאֲבָנִים וכו'. וכבוד ה' נִרְאָה, מלמד שהיו זורקין אבנים והענן מקבלם. [ועיין עוד בילקוט שמעוני (רמז תשמג)].

ב
ישוב קושיא יא

ובפשטות צריך לפרש, דאף שלא הועיל מאומה, מכל מקום מניע לו החזקת טובה על דבריו, שעל כל פנים היה שם איש אחד בין ס' רבוא, שסתר דברי המרגלים

[ובפשטות צריך לומר כן] דער בורא כל עולמים האט אים מחזיק טובה געווען פארן בלויזן זאגן, ווייל ער האט זיך אנגערופן, איינער צווישן ששים רבוא אידן.

כא

אמנם בורע קודש ראיתי שביאר הענין יותר, דעל ידי שהפסיק כלל את דיבורי המרגלים וגילה ברבים קושט דברי אמת, וגם שעל ידי זה הכניס על כל פנים 'מפק' כלל הרבה מישראל, שלא יחלישו כדברי המרגלים, ככל זה החליש כלל את כח הסטרא אחרא שהיה מתגבר באותה שעה

[נאָר] איך האָב געזען היצט אין זרע קודש, דער זרע קודש זאגט^ח [על הפסוק] וְעֵתָה יִגְדַּל נָא כַּח ה' פֶּאֶשֶׁר דְּבַרְתָּ לְאִמְרוֹ, ער זאגט לפי דרכו, זאגט ער [אז] כָּלֵב, מיט דעם וואָס ער האָט זיך דאָס אָנגערופן, מיט דעם וואָס ער האָט אַזוי גערעדט [און] 'אַריינגעקלאַפֿט' אינדערמיט [שהפסיק בתוך דברי המרגלים, און] מיט די ווערטער וואָס ער האָט זיך אָנגערופן, האָט ער אַסאַך אויפגעטון, [ווי] ער זאגט דאָרטן לפי דרכו.

אַבער אַזוי בַּתוֹךְ הַדְּבָרִים זאגט ער, ער האָט אויפגעטון [אז] על כל פנים אַריינגעוואָרפן אין האַרץ אַרײַן א שטיקל סֶפֶק האָט ער זיי 'דאָך', מיט זיינע ווערטער. כאַטשיג ווי אַזוי ס'איז געווען [שנתפתו כל העדה לדברי המרגלים, אמנם] עפּעס אַ סֶפֶק בִּלְכֵם האָט ער אַריינגעוואָרפן, דאָס איז 'דאָך' געווען.

כב

זאָגט ער, אַ כח פונעם ס"מ האָט זיך [דעמאָלטס געהאַט] מִתְפַּשֵּׁט געוועזן אין גאַנצן כָּלֵל יִשְׂרָאֵל, אַבער מיט די ווערטער וואָס ער [כָּלֵב] האָט אין זיי אַריינגעברענגט אין

^ח בורע קודש בפרשתן איתא כמה פירושים על הפסוק וְעֵתָה יִגְדַּל נָא וגו', ובאחד מהפירושים כתב וז"ל: ויש לומר עוד, ענין בקשת משה היה, להכניע כח הסטרא אחרא. כי הנה מצינו שבחר ית"ש לשמו הקדוש אותיות הוי"ה, כי אלו האותיות, מילוי האותיות הם גם כן גימטריא כמו האותיות עצמם, כידוע במילוי שם ב"ן (צירוף י"ד ה"ה ו"ו ה"ה), וזהו מורה על התפשטות קדושתו כגון עמו כנסת ישראל, כי המילוי מורה על התפשטות מאותיות למילואים, וזהו בחינת אֶתָּה אֶחָד וְיָמִי כְעֶמֶךְ יִשְׂרָאֵל גוי אֶחָד (תפלת מנחה לשבת), שיתפשט קדושת אחדותו בעמו כנסת ישראל. • והנה גזרה חכמתו ית"ש אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עֲשֵׂה אֱלֹקִים (קהלת ז, יד), וברא היצר הרע וכח הסטרא אחרא, כדי שיהיה בחירה ושכר ועונש. ובחר לעצמו המלאך המסית לעבירות, כי הסטרא אחרא חתר לעצמו לְעֻמַּת זֶה של הקדושה, ולקח לשמו אותיות ס"מ, שמילוי סמ"ך מ"ם מורה גם כן על התפשטות כענין הניל, שמילוי סמ"ך גם כן גימטריא ס', ומילוי אות מ"ם גם כן מ'. • וזהו שמצינו בתורה הקדושה בענין מפלת מצרים כתיב (בשלח יד, כד) וַיָּהִם אֶת מִחְנֵה מִצְרַיִם, תיבת וַיָּהִם' לא מצינו בתורה דוגמתו, ולמה כתיב דווקא שם לשון וַיָּהִם, רק זה מורה באיזה ענין היה מפלת שר של מצרים וכח הסטרא אחרא של מצרים ערות הארץ, על ידי שהגביר ית"ש אותיות שמו ית"ש, על אות מ"ם שהוא בשם הסטרא אחרא כנ"ל, וביטל ושיכר כוחם שיש להם מאות מ"ם הניל, ולכן וַיָּהִם הם אותיות י-ה"ו משמו ית"ש, הם למעלה מאות מ"ם, להורות כנ"ל, שהגביר ית"ש כח הקדושה על כח הטומאה. • וכן מצינו כאן תיבת וַיָּהִם כָּלֵב, שגם כן לא מצינו תיבת וַיָּהִם רק כאן גבי כָּלֵב. והענין, שהצדיק כָּלֵב ראה איך שנתגבר כח הסטרא אחרא ומאוד, עד שבאמת גם אחר כך גרם מה שגרם בעת הזאת, חורבן ירושלים ובית המקדש, כמו שאמרנו חז"ל (תענית כט.) שאמר ית"ש אתם בכינת בכיה של חנם כו'. ובפרט כשלא היה כָּלֵב מפקיץ באמצע. וגרם קצת בזה ביטול כח הסטרא אחרא, במה שעכ"פ הכניס קצת ספק וחשש בלבם מדבריו, אולי יזיה האמת אתו. וגם שעכ"פ נפסק הענין באמצע קצת, וביטל כח הסטרא אחרא בזה קצת. וכשלא היה מפקיץ כָּלֵב, ח"ו היה נתגבר כח הסטרא אחרא עוד יותר ויותר ח"ו. והוא שנאמר וַיָּהִם כָּלֵב, גם כן אותיות י-ה"ו על אות סמ"ך, שהגביר בדיבורו כח הקדושה על אות ס' משם הסטרא אחרא, וביטל כוחם של הסטרא אחרא. • וזהו שביקש משה לגמור ההתגברות הזה בשלימות, וביקש וְעֵתָה יִגְדַּל נָא כַּח ה', שתגביר כח הקדושה, שיתגדל ויתקדש ויתגבר כח הקדושה על בחינת הסטרא אחרא, פֶּאֶשֶׁר דְּבַרְתָּ לְאִמְרוֹ מאז במצרים, שנאמר וַיָּהִם אֶת מִחְנֵה מִצְרַיִם כנ"ל, שנתגבר כח הקדושה כנ"ל.

הארץ א שטיקל ספק, האט ער א שטיקל 'שוועכע' געמאכט פארן ס"מ, איז עס 'דאך' נישט געווען אזוי שטארק די טומאה.

ווען ער רופט זיך נישט אן אינדערמיט, העט די טומאה געווען אזוי שטארק, העט קיין שום חולשאַ [דערצו] נישט באַטראָפֿן געוואָרן, העט דאָס געקאָנט חלילה גיין אזוי ווייט [כחם וקטרוגם ח'ו], העט גיווען אַסאך אַרגער געקאָנט זיין. [אבל מכיון שהשמיע כלב את האמת, בזה הועיל כי] ער האָט 'דאך' אַביסל מַחְלִיש געווען [את כח הטומאה, ונתגברה כח הקדושה].

[און] מיט דעם טייטשט ער [וְעַתָּה] יִגְדֹּל נָא כַּח ה', ס'זאל נאָך גרעסער ווערן דער כַּח ה', האָט משה רבינו געבעטן.

כג

על כל פנים האב איך געזען דארטן אין זרע קודש, [אז] כאַטשיג אין פסוק שטייט ער האָט נישט אויפגעטון גאַרנישט [למעשה], ער האָט נישט מַצְלִיח געווען [להטות לבם לטוב], ער האָט גאַרנישט אויפגעטון, אָבער אין האַרץ, אין אַסאך אידישע הערצער האָט ער אַריינגעברענגט אַ סַפֵּק, און מיט דעם האָט ער 'דאך' אַביסל מַחְלִיש געווען דעם כַּח הַטּוּמָאָה, איז געוואָרן אַביסל געשטארקט דער כַּח הַקְּדוּשָׁה.

כד

ולדבריו מוכן היטב דברי המדרש, שהקב"ה החזיק טובה לכלב על זה

[ועל כל פנים אזוי] זעט מען פון דעם מאָמר [המדרש דלעיל] פון דברי חכמינו ז"ל, אַז דער בורא כל עולמים האָט אזוי מַחְזִיק טוֹבָה געווען פאַר פֿלִבֵּן [אויף] וואָס ער האָט זיך 'אַנגערופֿן', [אין די צייט] וואָס ער איז געווען איינער פון שְׁשִׁים רְבוּא אידן.

כה

ובדאי שהיו שם גם הרבה מישראל שהיו מאמינים לגמרי בדברי כָּלֵב, אלא שהיה להם אימה מלדבר נגד זרם הדור בעת התגברות הנסיון, וכמו שהביאו כאן במדרש לשון הפסוק אֶשְׁתַּלְּלוּ אֲבִירֵי לֵב וְלֹא מָצְאוּ כָּל אֲנָשִׁי חֵיל יְדִיהֶם [און] ס'איז אַוּדאי געווען [בניניהם] אַסאך אידן וואָס זיי האָבן אים מאָמין געווען, וואָס זענען געווען אין דער שיטה [של פֿלֵב בדעתם ולבם], נאָר מ'האָט זיך נישט געטרויעט צו 'רעדן' [בגלוי, ווייל] ס'איז געווען אַ חוֹלְשׁוֹת [וירידה] אין דור [אז] מ'איז אַריינגעפאלן [בנסיון הזמן, און] מ'האָט זיך נישט געטרויעט צו רעדן 'אַקעגן דור', [וכמו שדרשו על זה] וְלֹא מָצְאוּ כָּל אֲנָשִׁי חֵיל יְדִיהֶם, ס'איז געווען אֶשְׁתַּלְּלוּ אֲבִירֵי לֵב, [און דאָ] האָט זיך געטראָפֿן איינער וואָס ער האָט 'געזאָגט' [דעם אמת].

כו

[אמנם אצל] יהושע שטייט דאָך אויך אין מדרש"א, ער האָט [אויף] געוואַלט רעדן, האָבן זיי [אים] נישט געלאָזט. נאָר אויף פֿלִבֵּן האָבן זיי דאָך געמיינט [מתחילה כי] ער

^ט פירוש: שוואַכקייט.

^י וְעִיין באור החיים הק' (יד, א).

^{יא} בילקוט שמעוני (רמז תשמג). ומקורו בגמרא סוטה (לה): וַיְהִי כָלֵב אֶת הָעָם אֶל מֹשֶׁה פִּירְשִׁי: שִׁתְּקוּן בדברים שהתחיל לדבר במשה, והיו סבורים שבגנותו רוצה לספור, אמר רבה שהסיתן בדברים [כדמפרש ואזיל]. דחזייה [כלב] ליהושע דקא משתעי [שרצה לדבר, ושיתקוהו בניפיה] אמרי ליה דין ראש קטיעה ימלל [ראש הקטוע ידבר, מי שראשו קטוע שאין לו בנים ליטול חלק בארץ הוא ידבר בפנינו]. אמר אי משתעינא, אמרי כי מילתא וחסמין לי [משתקין אותי]. אמר להן וזי וכו בלבד עשה לנו בן עמרם, סברי בגנותיה קא משתעי, אישתיקין. אמר להו הוציאנו ממצרים, וקרע לנו את הָעָם, והאכילנו את הָעֵמֶן, אם יאמר עָשׂוּ סולמות וְעָלוּ לרקיע, לא נשמע לו (בתימה), עָלָה נַעֲלָה [אף לשמים אם יצוה עלינו] וְיִרְשְׁנוּ אֶתָּה וגו'. וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוּכַל וגו'.

איז 'זייער' [ממה שהתחכם להתחיל דבריו באומרו וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם], אַזוי ווי ס'שטייט עַקב הָיְתָה רֹחַ אַחֲרָת' עֲמוּז², [ולכך] האָט מען אים געלאָזט רעדן על כל פנים. ממילא [דורך די תחבולה] האָט ער אַסאַך אויפגעטון.

כו

[און] כאַטשיג דער פסוק זאָגט³ [אַ] זיי האָבן אים נישט געהערט גאַרנישט, [און] זיי האָבן אים געוואָלט פאַרשטיינערן דערנאָך. אָבער טאַקע 'ביי דעם אַלעמען', אָבער לָבָם נוקפּם איז 'דאָך' געווען, אַ ספּק אין האַרץ האָט ער ביי אַסאַך אידן אַריינגעברענגט.

און דעם אַליין איז געווען אַ גרויסער כַּח פאַר די קְדוּשָׁה, [און] דאָס האָט 'דאָך' שוואַך געמאַכט דעם כַּח פון די סטרא אַחרא, [ווען] ער האָט אַריינגעוואַרפן פאַר אַסאַך אידן 'ספּקוֹת' בְּלָבָם.

כח

ובכל אופן, זה גופא מה שהיה אחד שנענה להשמיע ברבים את האמת, היה זה ענין גדול עד שהחזיק לו הקב"ה טובה על זה על כל פנים [גם בפשטות] איז דאָס געווען אַ גרויסער טוֹבָה⁴, דאָס 'אַנרופן זיך' אַקעגן .. [דבזה נמצא דעכ"פ] כאַטשיג איז געווען אַיינער [אין דור, וכמו שדרשו] 'זולָתִי' [פֿלָב בן יפונה, 'לזה אתי' מכל ס' רבוא], אַיינער פון שְׁשִׁים רבוא אידן.

איז דאָס אויך געווען אַ גרויסע [טובה], כאַטשיג ער האָט גאַרנישט אויפגעטון, ער איז געווען אַיינער און ער האָט גאַרנישט אויפגעטון [למעשה], אָבער 'דאָך', מיטן אויסזאָגן דעם אַמַת אַקעגן דעם ס"מ, האָט ער אַסאַך אויפגעטון.

כט

[אזוי] זעט מען דאָך [בדברי המדרש], אַז דאָס איז [אַן] הַחֲזָקָה טוֹבָה געווען פון הקדוש ברוך הוא, [אויף] דעם וואָס ער האָט געטון [אַ] ער האָט 'זיך אָנגערופן'. [און] אפילו [אַ] 'בְּמִצִּיאוֹת' האָט ער גאַרנישט אויפגעטון, [שהרי] זיי זענען געבליבן ביי דער שיטה [של המרגלים], און וואָס ס'איז נעבעך געווען, ס'האָט זיך אויסגעלאָזט [מיט] די גזירה. זיי זענען [ווייטער] געווען ביי דער שיטה, ער האָט נישט אויפגעטון בְּמִצִּיאוֹת. אָבער אף על פי כן האָט ער 'דאָך' אַסאַך געטון, על כל פנים יהיה איך שיהיה, על כל פנים [כאַטש] וויאָזוי ס'איז געוועזן.

ל

המשך והוספה לקושיא

אלא שצריך עוד לבאר האיד באמת נתפתו לכ כולם לדברי המרגלים, בדור דעה כזה

נאָר [לבאר] ווי אַזוי איז טאַקע אַ מִצִּיאוֹת [ביי] אַזאַ דור דְּעָה [שנתפתו ונתהפכו כל כך

² וכדמפרש רש"י (יד, כד): רוח אַחֲרָת. שתי רוחות, אחת בפה ואחת בלב. למרגלים אמר אני עמכם בעצה, ובלבו היה לומר האמת, ועל ידי כן היה בו כח להשתיקם, כמו שנאמר וַיְהִס כָּלֵב, שהיו סבורים שיאמר כמותם. זהו שנאמר בספר יהושע (י, י) וַאֲשַׁב אֹתוֹ דָּבָר פְּאֻשֶׁר עִם לִבִּי, ולא כאשר עם פִּי.

³ וַיְהִס כָּלֵב אֶת הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עֲלֶה נַעֲלֶה וגו'. וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמוֹ אָמְרוּ לֹא נוּכָל לַעֲלוֹת אֶל הָעָם כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ, וַיִּצְיֵאוּ דַבַּת הָאָרֶץ וגו'. וַתִּשָּׂא כָל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וגו'.

ולהלן נאמר: ויהושע בן נון וכלב בן יפנה וגו' קרעו בגדיהם, ויאמרו אֵל כָּל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֶתָּה טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד וגו'. ויאמרו כָּל הָעֵדָה לְרוּגֹם אֹתָם בְּאֲבָנִים וגו'.

⁴ פירוש: עם כל זה.

⁵ וכדלעיל באות כ.

לדיבת המרגלים. והלא על דאָס דור המדבר שטייט אין זוהר הקדוש^{טו} [אז] ס'איז נישטאָ נאָך אַזאַ דור זכאי [מער] פונעם דור המדבר.

לא

וכן על המרגלים גופיהו קשה האך נתהפכו כל כך, והלא היו צדיקים מתחילה, וקדושי עליונים
און טאַקע די מרגלים [אליין] זענען געווען צדיקים, און הקדוש ברוך הוא האָט
מסכים געווען [שהם ראויים לדבר]. זיי זענען דאָך געווען קדושי עליונים. [ואם כן קשה]
וויאזוי קען גאָר זיין [אז] זיי זענען נְתַהפֵּךְ געוואָרן [לרעה].

לב

תירון הוזהר - על קושיא י

בוזוהר הק' מתרץ על זה, דלפי שבמדבר היו ראשי ישראל, והבינו כי
בארץ ישראל לא יהיו עוד ראשים, לכן לא רצו עדיין ללכת לארץ ישראל

[נאָר] דער זוהר הקדוש פרעגט [שוין] די קושיא^י, זיי זענען דאָך געווען צדיקים
זכאים, וויאזוי איז דאָס עפעס מעגליך.

זאָגט דער זוהר הקדוש, אַז זיי האָבן געזאָגט [בלבס], אַז אין אַרץ ישׂראל וועלן
זיי נישט זיין קיין ראשים, און דאָרט [במדבר] זענען זיי [געווען] ראשים.
אַזוי שטייט [פשט] אין די מפרשי הזוהר^י, אַז ווייל, זיי זענען געווען ראשים [רק]
אין די מדבר, און אין אַרץ ישׂראל האָט געדאַרפֿט צו זיין אַנדערע ראשים, ווייל זיי
האָבן נישט קיין שייכות געהאַט מיט אַרץ ישׂראל [לפי שורשם].
דאָס איז עס געווען [סיבת מה שלא רצו המרגלים ללכת].

לג

מה שעדיין קשה לתירון הוזהר

אמנם תירון זה גופא צריך הסבר, דהאך שיך בצדיקים גמורים, להטות לבם לרעה עבור ענין של כבוד המדומה

[אמנם לתירון הזוהר] איז דאָך ווייטער נישט צו פאַרשטיין.

^{טו} בוזוהר הק' בפרשתו (דף קסג): אלין טוריא, כלהו ראשי מתיבתי לעמא דא דבמדברא, וזכו השתא מה דלא זכו
כד הוו בחיין. ואלין רישי מתיבתי כלהו ברישי יוחי ושבתי ומועדקיא מתכנשי לגבי טורא דאהרן כהנא, ומתערי
לגביה ועאלין גו מתיבתיא ליה, ומתחדישן תמן בדכיו דטלא קדישא דנחית על ירשיה, ומשח רבו דנגיד עליה,
ועמיה מתחדישן כלהו בחדישין דרחימין דמלקא קדישא, עד דאקרי הכא מתיבתיא דרחימנותא. ואיהו נטיל בכל
מתיבתיא, בטמירו דקיק מתעפפן כנשרין גו מתיבתיא דנהורא, ואיהי מתיבתיא דמשה, וכלהו קיימי לבר ולא
עאלין לגו, בר אהרן בלחודו, וכפוס שעמא אקרון בשמא. • ולית מאן דחמי ליה למשה, דהא ההוא מסוה
דאנפוי פריס קמיה, דשבוע ענני יקר סתרגיה וכו'. וכפוס חדושי דנהירו דאורייתא דאתנהרא, הכי מנהרן איגון
עננין. ואתקלישוו בדקיקו דנהורא, עד דאתחזי ההוא מסוה, ומגו ההוא מסוה חמאן נהורא דנהיר יתיר מקל
נהירן דעלמא, ואיגון אנפי משה. אנפוי לא אתחזון כלל, ולית מאן דחמי לון, בר ההוא נהירו דנפיק מגו ההוא
מסוה, בתר כל איגון עננין. • משה אמר מלה סתם לאהרן, ואהרן פריש לרברבי מתיבתי. במה פריש, בכל איגון
מבועין דאסתימו מניה כד מטא זמניה דיהושע, והשתא איהו מהדר לון בכמה פליאן ומקורין ומבועין ונחלין
דנבעין מקל מלה ומלה. • כל נשין וזקנין דהאי דרא, אַתאַן למרס אוף הכי כהני זמנין, וכדין סלקין כלהו
כתמרות עשן גו מדברא דא. וההוא יומא, אקרי יומא דהולא. נשין בלילי שבתות ובלילי יומין טובין, כלהו
אַתאַן לגבי מרים, וידעין אשתדלותא בידיעה דמארי עלמא. • זכא דרא דא, מקל דרין דעלמא. נפקי ממתיבתיא
דמשה, ופרחי לגבי מתיבתיא דרקייעא, ואיגון דאתחזון פרחי לגבי מתיבתיא עלאה. על ההוא דרא כתיב (תהלים
קמו, טו) אשירי העם שפכה לו, אשירי העם שחי אלקיו.

^י בוזוהר הק' בפרשתו (קנח): וישלח אותם משה וגו' כלם אנשים, כלהו זכאין הוו, ורישי דישראל הוו. אכל
איגון דברו לגרמניהו עיטא בישא. אמאי נטלי עיטא דא. אלא אמרו, אי ייעלון ישראל לארעא, נתעבר אגון
מלמיהו רישין, וימני משה רישין אחרנין, דהא אגון זכין במדברא למיהו רישין, אכל בארעא לא נזפי, ועל דנטלי
עיטא בישא לגרמניהו, מיתו איגון וכל איגון דנטלן מליהו.

^י בהגהות מהרש"ו שבגליון הזוהר, וכן הובא זה במקדש מלך שם: כי הם מעלמא דדכוורא, והארץ בסוד
הנקבה. - ובניצוצי אורות להחיד"א שם: פי' משום דאך ישראל הוא סוד רחל, ודור המדבר היו מלאה וכו'.

[עיינן עוד בזה בעץ חיים (לב, ג), ובאגרא דכלה בפרשתן (ד"ה ויקרא משה להרשע), ועוד].

אז זיי זענען געווען צדיקים [האיך נטה לבם עבור ענין זה, וואס] לכאורה זעט דאך אויס עפעס [אז ס'איז געווען וועגן] א כבוד המדומה, א כבוד המדומה' אז זיי זאלן זיין ראשים, נו דאס איז א תירוץ ? !

איז דאך ווייטער קשה וויאזוי איז דאס מעגליך [שנתהפכו עבור כך]. אז זיי זענען טאקע אמת'דיג [געווען צדיקים], אז זיי זענען צדיקי אמת געווען, [שהרי] אז הקדוש ברוך הוא האט מסכים געווען אויף זיי, זענען זיי דאך געווען צדיקי אמת, און משה רבינו אליין איז געווען א נביא אמת און ער האט זיי אויסגעקליבן, [אם כן] ווי איז פארהאנדן [ביי] צדיקי אמת [אז] פאר א כבוד המדומה זאלן זיי אריינגעכאפט ווערן, [און נאך דערצו] 'אזוי' אריינגעכאפט ווערן.

לד

שוב קושיא * - בבואר תירון הוזהר

וצריך לומר דאין הכוונה על כבוד המדומה, רק על בחינת שוחד המצוה. והוא על דרך שכתב בורע קודש, דכשואה היצר הרע שהוא רוצה לעשות מצוה גדולה, מומין לו איזה מצוה אחרת כדי שיתעסק במצוה ההוא ולא בהמצוה שהבעל דבר רוצה למנוע ממנו

נאך וואס'זשע דען, דער פת היצר גיט זיך אזא עצה [אפילו באנשים גדולים וצדיקים, להמציא להם נגיעה של 'מצוה' והרמת קרן הדת].

אזוי ווי ס'שטייט, טאקע דער זרע קודש זאגט אין פרשת שופטים^ט [על הפסוק] וְשֹׁחֵד לֹא תִקַּח, אז דער יצר הרע איז אמאל מְשַׁחַד מיט א מצוה. אז מ'ברויך צו טון א גרויסע מצוה, איז ער אים מְשַׁחַד [מיט דעם וואס] ער גיט אים אן אנדערע מצוה [לעשות], וואס ס'איז נישט אזוי [גרויס] ווי 'די' [מצוה].

על כל פנים האט ער אים מיט א מצוה האט ער אים מְסַמָּא עינים געווען, 'אבי' ער זאל מְבַטֵּל זיין פון די אידן 'די מצוה' וואס ער וויל מְבַטֵּל זיין, ווייל יענעס איז גרעסער. - ס'איז אמאל פארהאנדן שחד ביי 'דעם'².

^ט בורע קודש ריש שופטים: שפטים ושטרים תתן לך בכל 'שעריך', פירוש בכל שיעורין שלך, תתן לך שופטים ושטרים. • ולא תקח שחד, מהיצר הרע. כי לפעמים הנשמה נוגשת לעשות טוב, ואי אפשר לדחותה לגמרי. מה עושה היצר הרע, שמתירא שישב ללמוד בהתמדה, וכדומה מצות גדולות, שממחין היצר הרע, כמו שדרשו חז"ל (קידושין ל:). אם אכן הוא ניימח. לכן מומין לו איזה מצוה קטנה, כדי שעל ידי זה יקרה את עצמו מהתלהבות, ולא יבוא לעשות דבר גדול יותר טוב, כי יסבור שכבר הוא טוב בהמצוה הזאת. • וגם כי השחד יעור עיני חקמים, כשכתבו לאיזה חכם, והוא עוצם עיניו מראות ברע, ויעשה לך כבוד, כי יביט על זכות המצוה שבו, ולא יגלה על עונן, והכבוד יזיק לך. ויסלף דברי צדיקים, הגם שתשמע מהם שצריך לעשות תשובה, יאמר לך היצר הרע אתה אינך צריך, כיון שאתה עושה מצוה גדולה כזאת.

² ועיין בענין זה בבואר משה (א, קנט) וז"ל: ובדורנו זה עיקבא דמשיחא אשר נתקיים במלוא מובן המלה מה שאמרו חז"ל (סוטה מט. וסנהדרין צד). ירא חטא ימאסו, וסר מרע משתולל על הבריות. מלבד שזה בעצמו הוא נסיון, להיות נמאס ומשתולל על הבריות, ומשחד עינים להשוות עצמו עם המציאות. חוץ לזה, המה ממצייאם נגיעות שונות לכל אחד ואחד לפום דרגא דיליה, בפרט המנהיגים הצריכים לעזר העם, אף הכשרים שכוונתם לדבר מצוה, להרביץ תורה ויראה בישראל. • ועיין בורע קודש שכתב על הכותב לא תקח שחד, כי היצר הרע אם רוצה למנוע אחד ממצוה גדולה ועיקרית, משחד עיניו במצוה אחרת, כדי למנועו ממצוה היותר גדולה. • ואמרו חז"ל (ילקוט שמעוני רמז תתקמ) אֲשֶׁר לֹא יֵשָׁא פָּנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד, זה שוחד של מצוה, שאצל הקב"ה לא שייך כלל לומר שוחד אחר אלא שוחד של מצוה. • ובפרשת יתרו (יח, כא) בקרא דְּוָאֲתָה תִּחְזֶה וגו' אֲנִשִּׁי חֵיל, פירש רש"י ז"ל אֲנִשִּׁי חֵיל, עשירים, שאינם צריכים להחניף ולהכיר פנים. והנה בלאו הכי אמר שם שצריכין להיות יְרֵאִי אֱלֹקִים אֲנִשִּׁי אֲמַת שְׁנָאִי בָּצַע, ואלה הנבחרים מכל העם מדור דיעה בכל אותן המדות, הֵכִי יֵשׁ מְקוֹם לְחוּשֶׁדֶם שִׁיחִינְפּוֹ וִיכִירוּ פָנִים לְהַטּוֹת הָאֵמֶת. ועל כרחך צריך לומר כנ"ל, שאף באלו שיש להם כל אותן המדות, מכל מקום כיון שצריכין להחניף, נעשים משוחדים וממורר עיניהם, ומסלף דברי צדיקים, ולכן חשב בראשונה מדה זו שלא יצטרכו להחניף. • ואם כן המנהיגים שצריכים להחניף עבור דבר מצוה, בשביל הרבצת תורה ויראה, זהו שוחד יותר עצום ממי שצריך להחניף רק בשביל עצמו, ויותר יש מקום לטעות בזה שחושב

לה

וכמו כן בענין המרגלים בודאי היתה כוונתם לשם שמים, שיוכלו להרבות כבוד התורה על ידי גדולתם, שהרי הם היו עתה מגדולי הדור שסייעו למשה בנשיאותם, וכמו שנאמר וַיִּנָּשְׂאוּ אֹתָהּ בְּמִשְׁאָה הַעֵם

קֶאֱנָן זֵיין [דא איז אויך געווען] אַזאַ מאָדע [שוחד].

זיי האָבן גאַר געמיינט לִשְׁם מַצָּה, [ווייל] אַז זיי זענען געווען ראָשים, האָבן זיי דאָך אַסאַך אױפֿגעטון צווישן אידן, [וככתוב] וַיִּנָּשְׂאוּ אֹתָהּ בְּמִשְׁאָה הַעֵם (בהעלותך יא, יז), זיי האָבן דאָך מיטגעהאַלפֿן [פאַר משה רבינו], זיי זענען דאָך די שׁוֹפְטִים געווען, [ועליהם נאמר] הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים יְדוּעִים [חֲכָמִים וְנָבִנִים (דברים א, ג), וְכָל הַדָּבָר הַקָּטָן] יִשְׁפּוּטוּ הֵם (יתרו יח, כב כו). זיי זענען דאָך געווען שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל, זיי זענען דאָך געוועזן נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל, זיי האָבן אַרײַנגעברענגט אידישקייט, און זיי האָבן דאָך געטון [פעלים לקיום התורה].

על כל פנים פאַר דער 'מַצָּה' [היה להם נגיעה ושוחד להשאר ראשים].

אַזוי מוז דאָך זיין, ס'קען דאָך נישט זיין [פאַר] בלויז פֿבּוד הַמְדוּמָה.

אַז זיי זענען געווען צִדִּיקִים, האָבן זיי נאָר געמיינט אַ מַצָּה.

לו

אבל סוף סוף כיון שהיה להם נגיעה עצמיית בדבר, ואפילו שוחד רמזות, כבר היה מקום להבעל דבר לסמות עיניהם, עד שחשבו באמת שעדיין אין ללכת לארץ ישראל, כי עדיין אין זכות ישראל מספיק להכניע תוקף טומאת הכעננים, עד שירבו עוד מצות ומעשים טובים שם במדבר. ולא שרצו לעכב הליכתם לגמרי, אלא להאריך הזמן עד שיתגבר יותר בח הקדושה שבארץ, בכל זה היה מונח טעוּתם

ממילא אַז זיי האָבן שוין גערעכנט אַז זיי זוכן מִמֶּשֶׁךְ צו זיין דערמיט אַ מַצָּה, יהיה איך שיהיה, אָבער אַז מ'מיינט שוין 'זיך', אפילו מ'מיינט 'רוחניות', על כל פנים אַז מ'האַט שוין אַ נְגִיעָה עצמיית, ווערט מען שוין נִמְשָׁךְ [אחרי פיתויי הבעל דבר], קומט מען שוין צו סְמִיּוֹת עֵינַיִם. [וממילא] האָבן זיי שוין טאַקע אַזוי 'געמיינט', אַז מ'ברויך צו בלייבן נאָך אין די מִדְבָּרָא.

לז

ווי איך האָב שוין געכטן נאָכט געשמעסט²², אַז ס'קען דאָך נישט זיין אַז זיי

שמתכוין למצוה. ובעוה"ר עכשיו הכל הוא ביד הרשעים, הממון והכבוד, והכל צריכין להם, אשר בעוה"ר נופלים על ידי זה לבורות נשברים רח"ל, והכל נגזרים אחר דעת הצבור והמפלגות שתעו מן הדרך עד הקצה.

²¹ ועיין ענין זה בשו"ת דברי יואל (סימן קמג, אות ה) [נכתב בפרשת פנחס תשכ"ד] וז"ל: כי גדול כח השוחד המעוור עיני חכמים ומסלף דברי צדיקים, ובכל מה שיש רצון להאדם נעשה מזה משוחד וכו'. ○ ובזה אני מבין גם כן מה שכתב בזהר הק' פרשת שלח על המרגלים דכתיב [בהם] כָּלֶם אֲנָשִׁים וז"ל, כולוהו זכאין הוו זכור, אלא אמרו אי ייעלון ישראל לארעא נתעבר אנן מלמהויר רישין וכו' יעיי"ש. ולכאורה אינו מובן, דזה וודאי שהיו צדיקים גדולים, שהרי נבחרו על פי ה' לנשיאים של דור המדבר שהיו דור דעה. ומה שבאר"י לא היו ממנים אותם לנשיאים, על זה כתבו חכמי האמת הטעם, עיין במקדש מלך, ובשאר מפרשי הזהר שם. ועכ"פ היו בוודאי אז צדיקים גדולים. ומה שהביאן לידי כך האריך בשל"ה הק' שטעו וחשבו שעדיין אין ישראל ראויים ואין להם כח הקדושה כ"כ ליכנס לארץ, וצריכין לישוב עוד זמן במדבר וכו'. וכמו שהיה בקרח, שהיה גדול מאוד ובעל רוח הקודש, שראה שלשלת גדולה יוצאת הימנו, וכתב האר"י ז"ל (ספר הליקוטים, יחזקאל) שראה מה שיהיה לעתיד שהלויים יהיו הכהנים, אלא שטעה כמה שחשב שהגיע אָז הזמן לזה, ועל כל פנים היו סיבות וענינים דברים, ואין להאריך בזה עכשיו. ○ אבל לשון הזהר הק' אינו מובן לכאורה, שהתחיל לומר שהיו זכאין, וסיים שנטלו עיטא בישא בשביל הפסד נשיאותם, אם כן שבשביל הפסד נשיאותם נטלו עיטא בישא הוי זה פשע רב בזדון בשביל נשיאותם, והאין אפשר לומר עליהם שהיו זכאין, והזכאי לא יפשע כל כך בשביל חימוד נשיאות. ○ ולפי הנ"ל נראה הכוונה, דהם בוודאי היה להם איזה טעות שהביאן לידי כך, וחשבו שהצדק אתם, אלא לתרץ האין אפשר שיטעו טעות גדול ונורא כזה, מתרץ הזהר הק' שבשביל נגיעת הנשיאות באו לידי סמיות עינים לטעות כל כך, אבל הם לא חשבו לעשות כן בשביל הנשיאות, אלא טעמים אחרים היו להם, אלא שבוזרה הק' מבאר הסיבה של סמיות עינים, שעלה על דעתם טעמים שונים ומשונים.

²² בסעודת ליל שב"ק. ונדפס בדברי יואל בפרשתן (עמוד שש-שסד) וז"ל שם בהנוגע לענינינו: והנראה לומר

הָאֵבֶן גַּעֲמִינֵט מ'זָאָל צוּרִיקִיגִין קִיין מַצְרִים. זיי הָאָבֶן נֶאָר גַּעֲמִינֵט מִמְּשִׁיף צו זיין^{כב} די זָאך, מ'זָאָל לַעֲנַגֵּר בְּלִיבֵן [אין די מדבר, וואו מ'וועט] עוֹסֵק זיין פִּתּוּרָה, אָדער כְּדוּמָה, מ'איז נֶאָכְנִישֵׁט גַּעֲנֹג רִיף' צו גיין קיין אָרֶץ יִשְׂרָאֵל.

[און] ווי איך הָאָב נַעֲכָטֵן גַּעֲזָאָגֵט פֶּשֶׁט^{כד} [באומרס] פִּי חֶזֶק הוּא מִמֶּנּוּ, [אז דאס גייט ארויף] כְּבִיכּוֹל [אויף דין] הַתְּפִשָּׁטוֹת הַקְּדוּשָׁה [בתוך בני ישראל]^{כה}.

לח

יָשׁוּב הַקּוֹשִׁיּוֹת בַּפֶּסוּק וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ

יָשׁוּב קוֹשִׁיא א

להאמור הרי חשבון המרגלים היה כדי להשאר ראשים, כי ידעו שבארץ ישראל לא יהיו ראשים יהיה איך שיהיה, על כל פנים איז דאָס געוועזן [סיבת טעותם]. דאָס האָט זיי

בביאור הדברים, דהנה בני"ה היו מזומנים ללכת לארץ מיד, ולכבוש אותה מאת שבעה עממין תושבי הארץ. אמנם בדרך הטבע לא ה' דבר זה אפשרי, לכבוש את הארץ מידם, כי הכנעניים היו גבורים מאד, וכאשר הפליג הכתוב לספר תוקף גבורתם, אשר מי יוכל להתנייב בפניהם, והיו ישראל זקוקים להשפעת כח אלקי עליון שמחוץ לדרך הטבע, כדי להתגבר עליהם ולקחת את כל ארצם מידם. ◦ וכדי להשיג השפעת כח עליון מאת השי"ת, צריך להרבות בתורה ומצוות ומעשים טובים, שבוה מוסיפין כח וגבורה בפמליא של מעלה. וח"ו בהיפוך, אם ח"ו מבעיסין לפנוי ית', כביכול גורמים בזה להחליש כח של מעלה, וכדאיתא בילקוט פ' האזינו בשעה שישאל עושים רצונו של מקום הן מוסיפין כח וגבורה (בפמליא של מעלה), שנאמר וַעֲתָה יִגְדֵּל נָא כֹחַ ה', בשעה שהן מבעיסין אותו, כביכול צור יִלְדֵּךְ תָּשִׁי (האזינו לב, יח). ◦ ובכך היתה נעוצה טעותם של המרגלים. שכאשר ראו גבורת הכנענים ועזו נוראותם, ונוכחו לדעת שצריך כוחות עליונים בהשפעה גדולה כדי לנצחם, היו סבורים שעדיין לא סגלו ישראל תורה ומצוות ומעשים טובים כל הצורך להמשיך השפעה אלקית כדי להכניע כוחם של האומות יושבי הארץ, וכיון שכן, עדיין הם זקוקים לשהות במדבר עוד זמנים טובים, כדי להרבות בתורה ומצוות, ולקבוץ על יד מעשים טובים כדי מדרתם, שיהיה בכחם להמשיך הכח האלקי הנשפע מלמעלה, ה' הצורך להכניע את הכנענים ולרשת ארצם וכו'. (ההמשך בכאן מובא בהערה שלאחר זה, ד"ה ולכוונה זו).

ובזה מצאנו הסבר המניח את הדעת, במה שנתקשו בו המפרשים מה היתה כוונת המרגלים בהוציאם דבה על הארץ, וכי היו חפצים שיחזרו ישראל למצרים, או רצו שישארו לעולם במדבר בארץ לא זרועה וכו'. אכן לפי מה שביארנו טעם דברי המרגלים, שהיו כסבורים שיש עוד צורך שיהיו ישראל מרבים מצות ומעשים טובים כדי שיוכלו לנצח שונאיהם, ולפיכך היו רוצים שישארו ישראל עוד פרק זמן במדבר, וירבו שם תורה ומצוות ומעשים טובים, עד שיקבצו על יד די סיפוקם להמשיך עליהם השפעה אלקית מלמעלה, שיוכלו להתגבר על יושבי הארץ מחוץ לדרך הטבע. ◦ אמנם טעו בכך, דמאחר שמשה רבינו ע"ה צוה לישראל לעלות ולרשת את הארץ מיד, ודאי היה עולה בידם לכבוש הארץ ולהכניע יושביה, כי כן היה רצון השי"ת.

^{כב} פירוש: אויסציען, פארלענגענערן.

^{כד} וכנדפס בדברי יואל שם, וז"ל: וְהֶאֱנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוֹכַל לַעֲלוֹת אֶל הָעָם כִּי חֶזֶק הוּא מִמֶּנּוּ, פירש רש"י כביכול כלפי מעלה אמרו. ◦ ודבר זה תמוה מאד, שיהיו המרגלים אומרים דברי נרגז כאלו שאפילו עובדי עבודה זרה שבאותם הימים לא אמרו כמותם, שהרי עובדי ע"ז כולם הודו ביכולת הקב"ה, אלא שטעו לומר שאין כבודו של הקב"ה שהוא מרומם ונשא להשיג בתחתונים השפלים, ומסר הנהגתם לידי שרי מעלה, כמבואר באורך ברמב"ם ז"ל (עבודה זרה פרק א, ועי' בגמרא מנחות קי). ואין יתכן שהמרגלים ידברו דברים זרים ומוזרים כאלו, שנראים בפשטות ככפירה גמורה ח"ו ביכולת של הקב"ה, האם בבת אחת ירדו עד לדיוטא התחתונה, להיתים גרועים משפלים שבאותם עובדי עבודה זרה. ◦ והנראה לומר בביאור הדברים וכו' (ההמשך כאן מובא לעיל בריש הערה שלפני זה). ולכוונה זו אמרו לא נוכל לַעֲלוֹת אֶל הָעָם כִּי חֶזֶק הוּא מִמֶּנּוּ, ולא על עצם מציאות הבורא ית"ש יצאו לכפור וכו', אלא שאמרו כי אותו כח ההשפעה העליון שהם זקוקים לו כדי לנצח אויביהם, עדיין אינו בידם די הצורך, שהרי השפעה עליונה זו המלבשתם רוח גבורה חוץ לדרך הטבע, תלוי במה שירבו ישראל מצות ומעשים טובים, שבאמצעות כן הם מוסיפין כח בפמליא של מעלה, ובהם הם זוכים להמשכת אותו כח עליון במדה גדושה, ועל השפעה זו נתכוונו באמרם פִּי חֶזֶק הוּא מִמֶּנּוּ, כלומר שעדיין לא זכו ישראל לבא לידי מדה זו להרבות תורה ולסגל מצוות ומעשים טובים שימשיכו על ידיהם כח אלקי במדה מרובה כל כך, ולעת עתה אותו כח עליון הנשפע על ישראל מעט וחלש, ולעומתו תקף יותר כח גבורתו של ה' האומות. וז"ש פִּי חֶזֶק הוּא מִמֶּנּוּ, כלומר כחם וגבורתם של האומות חזק מאותו כח ההשפעה שיש בישראל, ולא נוכל עדיין לעלות, אלא עלינו להרבות עוד במצוות ובמעשים טובים שבוה מוסיפין כח בפמליא של מעלה, עזי נזכה להמשיך אותו כח עליון במדה הראויה לנו שיהא בכוחנו להדריך עמים תחתנו ולאומים תחת רגלינו, להוריש מפנינו גוים גדולים ועצומים יושבי הארץ.

^{כה} ועיין גם בדברי יואל משפטים (עמוד קלט).

געברענגט צום סמיות עינים, [דעס וואָס] זיי האָבן געמיינט ל'שם מ'צוה, ווייל זיי האָבן גערעכנט זיי האָבן געוואָלט בלייבן ווייטער נ'שיאים [לצורך רוחני].

לט

אבל אצל יהושע לא היה שייך חשבון זה, שהרי אדרבה כבר ידע מנבואת אלדד ומידד שבארץ ישראל יהיה הוא הראש. ואם כן היה סביר לומר שלא היה לו נסיון בעצת המרגלים

היצט לאמיר'זשע זען [החילוק שבין המרגלים ליהושע].

לכאורה זיי האָבן געהאט אַ חשבון [אז] אין אַרץ ישׂראל וועלן זיי נישט זיין [ראשים], אזוי זאָגן דאָך די מפרשים [על הזוהר, אַז] ס'העט אזוי גיווען געווען טאָקע"י.

[אמנם] יהושע איז דאָך אָבער פונקט דער היפך [געווען, שהיה עתיד להיות הראש בארץ ישראל. שהרי אויף] יהושע האָט מען דאָך שוין מתנבא געווען – אַלדד ומידד – [אז] משה מת ויהושע מ'כניס"י.

און משה רבינו האָט געוואוסט פון דעם, און ער [משה] האָט זיי נישט געלאָזט [להענישם לאלדד ומידד], ער האָט נישט מוחה געווען [על דבריהם, אלא] אדרבה פאַרקערט, ער האָט געזאָגט"י מי יתן כָּל עם ה' נביאים.

יהושע [אליין] האָט זיך געוואָלט אָננעמען [לדברי המעצרים על אלדד ומידד, ואמר למשה רבינו] אַדני משה כָּלָאם, און ער [משה] האָט נישט געוואָלט"י.

מ

על כל פנים האָט ער [יהושע] דאָך שוין געהערט פאַרקערט, אַז ער וועט היצט נאָך גרעסער ווערן אין אַרץ ישׂראל, [ואם כן] לכאורה איז דאָך אַ סבָּרָא געווען פאַרקערט [שלא יהיה לו נסיון בעצת המרגלים, ולמה הוצרך משה להתפלל עליו].

מא

אמנם אצל יהושע היה הנסיון לאידך, דיען שהיה עניו גדול ולא רצה להיות ראש, וכמו שלא נתרצה ברברי אלדד ומידד ואמר אַדני משה כָּלָאם, לכן רצה הבעל דבר לפתותו שיתלבש באיציטל דעוונותו שלא ירצה לילך

[אמנם על יהושע] האָט זיך דער בעל דבר אַן 'אנדערע' עצה געגעבן [באופן אחר, דיען כי] ער איז דאָך געווען דער גרויסער עניו, האָט ער ווידער געהאט גרויס השתוקקות ער זאָל 'נישט' זיין [דער מנהיג]. ער איז געווען אַ בורח מן השְׁרָהֶל, אַ בורח מן הפְּבוֹד, איז ער געווען שטאַרק אינטערעסירט"א [מצד זה] אַז מ'זאָל 'נישט' גיין נאָך קיין אַרץ ישׂראל, ווייל ער האָט געוואוסט [כי] אַז מ'וועט קומען קיין אַרץ ישׂראל וועט ער ווערן אַ מנהיג, און מחמת עניו האָט ער נישט געוואָלט [זיין מנהיג].

מב

האָט זיך ווידער דער בעל דבר געקאָנט מתלבש זיין [באציטל דענוה] און [אים]

^{יב} שבארץ ישראל היו מתמנים ראשים אחרים, כמבואר במפרשים. ולא שרק חשבו כן, אלא היה חשבון אמת.

^{יב} כמבואר בגמרא סנהדרין (יז): ומה נבואה נתנבאו, אמרו משה מת, יהושע מכניס את ישראל לארץ. וברש"י בהעלותך (יא, כח): [אדני משה] כָּלָאם וכו'. תָּנֵם אל בית הכלא, לפי שהיו מתנבאים משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ.

^{יב} כדכתיב בפרשת בהעלותך (יא, כז-כט): וַיֵּרָץ הַנָּעַר וַיֵּגֵד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר, אֶלְדָּד וּמִידָד מִתְנַבְּאִים בְּמַחֲנֶה. וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחַרְיוֹ וַיֹּאמֶר, אַדְנִי מֹשֶׁה כָּלָאם. וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הֲמִקְנָא אֶתָּה לִי, וּמִי יִתֵּן כָּל עַם ה' נְבִיאִים כִּי יִתֵּן ה' אֶת רֹחוֹ עֲלֵיהֶם.

^{יב} ועיין בזה באור החיים הק' בהעלותך (יא, כח).

^ל מלשון המדרש (תנחומא ויקרא סימן ג, ועוד): והבורח מן השוררה, השררה רודפת אחריו.

^{לא} פירוש: שהיה לו 'אינטערעסע' בדבר.

מסמא עינים זיין ער זאל באקומען 'רצון' מ'זאל נישט גיין קיין אָרץ ישראָל, כדי ער זאל 'נישט זיין' קיין מנהיג.

און אז ער וועט שוין באקומען 'רצון', אז מ'האט שוין רצון [צו א זאך] איז מען שוין א נוגע [בדבר], קאָן מען שוין ווערן משוחד, קאָן מען שוין קומען צו סמיות עינים, [און] דאָס קאָן שוין ברענגען צו אלעמען.

[וואפילו] א זאך וואָס מ'פארשטייט אפילו נישט וויאזוי קען מען האָבן 'אזא אויפפאסאָנונג', נאָר אז מ'האט א נגיעה, דאָס ברענגט סמיות עינים. דאָס איז א כלל גדול.

מג

ונמצא הנסיון כולם היה ע"י כוונה לשם שמים. אמנם החילוק דאצל יהושע בא מצד מדת הענוה, רבוה כתיב אֶשְׁכֹּן אֶת דָּבָא וְשָׁפַל רוּחִי, לכן משה בתפלותו המשיך עליו השארת השכינה, שבוה ניצולין מן החטא. משא"כ אצל המרגלים שהיה הנסיון אצלם מצד התנשאות, אשר במדת הגאיות אמר הקב"ה אין אני והוא יכול לדור במדבר אחד היצט לאמיר'זשע זען, וואָס איז דער חילוק פון די צוויי [אופני השוחד דמצוה, דהיינו בין הנגיעה של המרגלים לשל יהושע בן נון].

די נשיאים, - ביידע האָבן געקענט מיינען לשם שמים, - נאָר די נשיאים האָבן געקאָנט קומען צום סמיות עינים ווייל זיי האָבן 'יאָ געוואָלט' זיין נשיאים, טאָקע אויך 'לשם מצוה, אָבער זיי האָבן 'געוואָלט' זיין. און יהושע ווידעראום האָט געקענט [קומען] צו א סמיות עינים פארקערט, ווייל ער האָט 'נישט געוואָלט' זיין, [והיינו] דורך דער גרויסער ענוה.

מד

[און] דער חילוק איז פון די צוויי [אופני נגיעות]. וואָרן אז מ'וויל זיין ווען ס'איז נישט דער רצון הבורא, איז דאָך עס אַן ענין [פון] התנשאות, [ועל זה אמרו חז"ל] כל המתגאה [אומר הקב"ה] אין אני והוא יכולין לדור. אָבער ענוה, [איז דאך ביי] יעדע ענוה, אפילו [ביי] ענוה 'שלא לשמה', שטייט [דאך] אַני אֶשְׁכֹּן אֶת דָּבָא וְשָׁפַל רוּחִי. [איז דאך] על כל פנים האָט ער השָׁרָאָה השְׁכִינָה.

מה

[און] אז ס'איז [דאך] השָׁרָאָה השְׁכִינָה, דאָס איז מציל מן החטא, [אז] ס'איז אַ מציאות [פון] השָׁרָאָה השְׁכִינָה.

^{לב} פירוש: מיינונג (בליק אויף א זאך).

^{לב} בגמרא סוטה (ה): אמר רב חסדא ואיתימא מר עוקבא, כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקדוש ברוך הוא, אין אני והוא יכולין לדור בעולם, שנאמר (תהלים קא, ה) מְלִשְׁנִי בִסְתֵר רִעְהוּ אוֹתוֹ אֶצְמִית גְּבוּה עֵינָיו וְרָחַב לִבָּהּ 'אתו' לא אוכל, אל תקרי אתו אלא 'אתו' לא אוכל וכו'.

^{לב} כמבואר בגמרא ערכין (טז:), בעא מיניה רבי יהודה רביה דרבי שמעון, תוכחה לשמה [פירש"י: לשם שמים], וְעָנָה שְׁלָא לְשָׁמָּה [שעושה עצמו עני, שאינו רוצה להוכיחו, ואותה ענוה שלא לשם שמים הוא אלא שלא ישאנן], ה' מִיִּנְיָהּוּ עֲדִיפָא. אמר ליה ולא מודית דענוה לשמה עדיפא, דאמר מר [במסכת עבודה זרה בפרק קמא כ: והוא לקמן] ענוה גדולה מכולם [דכתיב (ישעי' סא, א) יֵצֵן מִשַׁח ה' אֹתִי לְבִשֵּׁר עֵינָיו, לְבִשֵּׁר חֲסִידִים לֹא נֹאמְרוּ]. שלא לשמה נמי עדיפא, דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

^{לב} בגמרא סוטה (שם): [פי כה אָמר רַם וְנָשָׂא שֶׁכֶּן עַד וְקָדְשׁ שְׁמוּ מְרוֹם וְקָדְשׁ אֶשְׁכֹּן] וְאֵת דָּבָא וְשָׁפַל רוּחַ [ישעי' נז, טו]. רב הונא ורב חסדא, חד אמר אתי דָּבָא [פירש"י: אני מגביהו עד ששוכן אצלי, והיינו אֶשְׁכֹּן אֶת דָּבָא], וחד אמר אַני אֶת דָּבָא [אני מרכין שכניתי אצלו]. ומסתברא כמאן אָני אֶת דָּבָא, שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים וגבעות והשרה שכניתו על הר סיני ולא גבה הר סיני למעלה וכו'.

[ווי]ן ס'שטייט [בגמרא]^ל, אפשר [דוד חָטָא, והלא כתיב] וְהָ עֲמוֹ, וכי דוד חָטָא [והלא כתיב ביה] וְהָ עֲמוֹ. [וכן למדו מזה]^ל שהלכה כמותו [בכל מקום].
[והרי שאמר] וכי אפשר דוד חָטָא, [והלא כתיב] וְהָ עֲמוֹ.
[ומטעם חילוק זה אתי שפיר מה שהתפלל משה רק על יהושע, ולא על שאר המרגלים].

מו

והוסיף משה אות יו"ד, כדי לצרופ עם אות ה"א, שהם אותיות השם, ובוה המשך עליו השראת השכינה
[וכדי להמשיך עליו השראת השכינה הוסיף לו אות יו"ד, כי בענין השם של] יְהוֹשֻׁעַ שטייט'ל
מ'הָטָא צוגעגעבן די [אות] יו"ד [לתחלת שם הוֹשֻׁעַ], הָטָא דאָס מַצְרֵךְ געווען דעם שם
יו"ד ק"א^ט, [ובוה המשיך משה בתפילתו כן] ער הָטָא מַשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ געווען אויף יְהוֹשֻׁעַ,
[בכדי] מ'זאָל אים מַצִּיל זיין מן הַחָטָא.

מוז

ישוב קושיא ב

ומובן שפיר דברי התרגום יונתן, דכשראה משה מרת העונה של הוֹשֻׁעַ, קרא שמו יהושע,
כדי להמשיך עליו השראת השכינה. דרך כשיש מרת ענוה שייך להשרות השכינה עליו
דאָס איז דער פֿשֿט [בדברי התרגום יונתן] וְכָדִי חָטָא מֹשֶׁה עֲנוֹתָנוּתִיהָ, ער הָטָא געזען
זיין עֲנוּהָ, הָטָא ער געוואוסט [אז] 'ער' קאָן אַריינפֿאַלן אין עצת מרגלים דורך די ענוה,
- ביי זיי איז עס געווען דורך הַתְּנַשְׁאוֹת, און ביי אים דורך עֲנוּהָ, - [ולכן] אז ער הָטָא
געזען עֲנוֹתָנוּתִיהָ, קרא לו 'יְהוֹשֻׁעַ', כלומר קה יושיעך מעצת מרגלים.
[ולדרכינו] קאָן זיין דער פֿשֿט איז, ווייל די שְׁכִינָה הָקְדוּשָׁה [שרתה עליו על ידי הענוה,
און] ווייל ס'איז [דער נסיון] דורך עניויות, דעמאלטס קען זיין הַשְׁרָאת הַשְׁכִּינָה.

מח

והנסיון הבא מענוה באמת גדול יותר, שהרי ענוה גדולה מכול, וכשהמצוה גדול יותר הרי גם השוחד דמצוה גדול יותר. ולכן
באמת הוצרך שיתפללו עליו. אבל לעומת זה כיון שהוא מצד ענוה, נגזל יותר לפעול בתפילה להצילו ע"י השראת השכינה
הגם אפשר איז נאך אַמאַל שווערער [דער] נסיון, ווייל ס'איז דאָך נאך [מער צדקות,
ואם כן] פֿאַרלייגט ער זיך דאָך נאך מיט אַ גרעסערע מצוה', [וכמו שאמר חז"ל]^ב ענוה

^ל בגמרא שבת (נז.): אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה, שנאמר
(שמואל א' יח, יד) וַיְהִי דָוִד לְכָל דָּרָךְ מְשֻׁכָּל וְהָ עֲמוֹ וגו', אפשר חָטָא בא לידו, ושכינה עמו. אלא מה אני מקיים
מדוע בְּיָתָא דְּבַר ה' לַעֲשׂוֹת הָרָע (שמואל ב' יב, ט), שביקש לעשות ולא עשה.

^ל בגמרא סנהדרין (דף צג): אמר רבי תנחום, דרש בר קפרא בציפורי, מאי דכתיב (רות ג, יז) שֶׁשׁ הַשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה
נָתַן לִי וכו', וכי דרכו של בועז ליתן מתנה שש שעורים וכו', אלא רָמַז רָמַז לה שעתידין ששה בנין לצאת
ממנה, שמתברכין בשש שש ברכות, ואלו הן, דוד, ומשיח, דיאל, חנניה מישאל ועזריה. ○ דוד דכתיב (שמואל
א' טו, יח) וַיֵּצֵן אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רְאִיתִי בן לִישִׁי בֵּית הַלְלָמִי יָדַע נָגַן וְגִבּוֹר חַיִּל וְאִישׁ מִלְחָמָה וְנָבוֹן דָּבָר
וְאִישׁ תֹּאֲרָה וְהָ עֲמוֹ וגו', ואמר רב יהודה אמר רב כל הפסוק הזה לא אָמַר דואג [פירש"י: לקמן מפרש האחד מן
הנערים היינו דואג] אלא בלשון הרע [שהיה מספר בשכחו של דוד, כדי שיקנא בו שאול ויהרגו]. יָדַע נָגַן, שיודע
לישאל, גבור, שיודע להשיב. אִישׁ מִלְחָמָה, שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה [להתווכח בתלמוד]. וְנָבוֹן
דָּבָר, שמבין דבר מתוך דבר. אִישׁ תֹּאֲרָה, שמראה פנים בהלכה [שמכאן ראינו לדבריו]. וְהָ עֲמוֹ, שהלכה כמותו בכל
מקום. בכולהו אמר להו יהונתן בני כמותו, כיון דאמר ליה וְהָ עֲמוֹ, מילתא דבדידיה נמי לא הוה ביה [נדשאו
נמי לא הוה הלכה כמותו, כדאמרין בעירובין (נג. וכו'), חלש דעתיה ואיקניא ביה וכו'].

^ל עיין בישמח משה בפרשתו: וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון הוֹשֻׁעַ וכו'. נראה לי על דרך הפשוט, על פי שאמר
רו"ל (סוטה יז) איש ואשה שכינה ביניהם, והיינו שם י"ה שיש בשני התיבות הנ"ל (רש"י סו), ונמצא דשם זה
מורה על השכינה. ○ והנה אמרו בסוטה (ה) כל המתגאה אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם, ולהיפך
בענוה כתיב אֶשְׁכֹּן אֶת דָּכָא וּשְׁפַל רוּחַ, דהשכינה עמו וכו'. וזה הוא קה יושיעך מעצת מרגלים, כי מי שהוא
דבק ב', לא ישיגח בטבע במה שראה שעז העם וערים בצורות, כי הוא למעלה מהטבע.

^ט וכנרמו באומריו "קה" יושיעך בעצת מרגלים.
^ב בגמרא עבודה זרה (כ:): אמר רבי פנחס בן יאיר, תורה [פירש"י: על ידי ששוסק בה, ועוד שרואה ומבין אזהרות שבה

גדולה מכולם, [וממילא] קען נאָך זיין 'שטאַרקער' דער סמיות עינים.
[אמנם הרי באמת מהאי טעמא] דאַרף מען מער מתפלל זיין [לפי שהנסיון גדול יותר].
אַבער לעצמת זה אָבער, ביי דעם ענין וּשְׁפַל בְּרַךְ קען דאָך גיכער זיין הַשְׂרָאת הַשְׂכִּינָה,
קאָן ער גיכער ניצול ווערן [ובנקל יותר לפעול זאת בתפלתו].
על כל פנים איבערדעם האָט מִשָּׁה רַבִּינוּ דערויף מתפלל געווען, ער זאל טאַקע
נישט 'אַריינפאלן', דורך די עֲנוּה.

מט

סיום ישוב קושיא א-ב

אַבער ביי זיי איז עס געווען דורך הַתְּנַשּׁאוֹת, האָט מען דאָך נישט געהאַט די עצה
מ'זאל מִשָּׁה שְׂכִינָתוֹ זיין, וואָרן וויבאַלד ער וועט אין 'דעם' אַריינפאלן רחמנא
ליצלן, האָט ער נישט געהאַט די עצה וואָס ער האָט געהאַט אויף יְהוֹשֻׁעַ'ס וואָס ער
האָט נאָר געקאָנט אַריינפאלן דורך עֲנוּה, וואָרן ביי אים איז עס פונקט דער היפוך,
ער האָט נישט געקאָנט אַריינפאלן אין דעם נאָר דורך עֲנוּה, און זיי נאָר דורך
הַתְּנַשּׁאוֹת, דאָס איז דער חילוק געווען.
[און] איבערדעם [זאגט דער תרגום יונתן] כְּדִי חָמָא מִשָּׁה 'עֲנוּתְנוּתִיה' קָרִי לִיָּה יְהוֹשֻׁעַ,
[והתפלל עליו] קה יושיעך מעצת מרגלים.

ג

ישוב קושיא ג

[והשתא יובן דברי המדרש המובא בישמח משה, שמביא לכאן הפסוק מי יתן טהור מטמא לא אָחד.
דהכונה דבכדי שינצל הטהור מן הטמא, דהיינו מן עצת הבעל דבר, צריך שיהיה שם בחינת 'אָחֵד',
שהוא השראת השכינה ויחודו ית"ש. וזהו החילוק שהיה כאן בין יהושע לשאר המרגלים, דלכך רק
יהושע ניצול מעצת היצר, יען שהיה בו מדת ענוה שיש בזה השראת השכינה, משא"כ שאר המרגלים
שהנסיון והנגיעה שלהם לא היה על ידי בחינת הענוה רק בבחינת התנשאות].

קיג

ברכת הקודש

דער בוכ"ע זאל העלפן: מ'זאל מיר די זכיה האָבן [אז] מ'זאל מיר תְּשׁוּבָה טון,
תְּשׁוּבָה שְׁלִימָה. מ'זאל דְּבוּק זיין אין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּבְתוֹרָתוֹ הַקְדוּשָׁה.
מ'זאל מיר בְּמַהֲרָה זוכה זיין צו זען ווען אידן וועלן געהאַלפן ווערן ביי די גאולה
שְׁלִימָה, בְּקִבּוּץ כָּל נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל בְּמָקוֹם הַקָּדֵשׁ.
מ'זאל מיר זען ווען ס'וועט דערהויבן ווערן קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל, און קְדוּשַׁת הָאָרֶץ.
מ'זאל מיר זוכה זיין בְּמַהֲרָה, צו זען בִּישׁוּעַת כָּל יִשְׂרָאֵל וּשְׁמִיחָתוֹ, בְּהַתְרוּמָּמוֹת
קֶרֶן הַתּוֹרָה וְיִשְׂרָאֵל, וּבְהַתְגַּלּוּת כְּבוֹד שָׁמַיִם עָלֵינוּ, בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

ונשמר] מביאה לידי זהירות [כשהעבירה בא לידו, זהיר להשמר שלא יכשל וכו'], וזהירות מביאה לידי זהירות [ורזו
ונשמר קודם לכן שלא תבא עבירה לידו וכו'], וזהירות מביאה לידי נקיות [נקי באין חטא], נקיות מביאה לידי פרישות
[אף מדבר המותר פורש להחמיר על עצמו], פרישות מביאה לידי טהרה [צח מלובן, ועדיף מנקי], טהרה מביאה לידי
קדושה. קדושה מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי חסידות, חסידות
מביאה לידי רוח הקודש [להשרות עליו שכנינה], רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים. וחסידות גדולה מכולן,
שנאמר (תהלים פט, כ) אִזּוּ בְּרַתְּ בְּחֻזֶּן 'לְחִסְדֶּיךָ' וְלֹא נֹאמַר 'לִירֵאִיךָ וּלְעֻנְיִיךָ'. ופליגא דרבי יהושע בן לוי, דאמר
רבי יהושע בן לוי ענוה גדולה מכולן, שנאמר (ישעי' סא, א) רוּחַ ה' אֱלֹקִים עָלַי יַעַן מָשַׁח ה' אֹתִי לְבִשֵּׁר 'עֲנוּיִם',
חסידים לא נאמר, אלא ענוים, הא למדת שענוה גדולה מכולן.

יש להשיג

כרך מיוחד לשון קדשו

ס"ג נשא בהעלותך שלח קרח תשב"ץ (שנסדרו מחדש כל החלקים והיו לאחדים)

ונוספו עליו הקדמת על הגאולה ועל התמורה, וחלק הנוגע מס"ג וישלח תשי"ז

הזמן והמצב גרמא לחזור ולשנן על דבריו הקדושים של רביה"ק ז"ע, כדי לשמור על הדיבורים והמחשבות שיהיו באמונת השי"ת, ולהנצל ממחשבות של מינות ואפיקורסות, ושלא לעבור על הפסוק ולא תתורו אחרי לבבכם, ואל תפנו אל האילים

חבורות, ישיבות, וקעמפס, הרוצים להשיג קונטרסים לצורך הרבים, במחיר מיוחד יכולים להתקשר עם המערכת על הנומער 718-388-5519. וכל הקודם זכה

